

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. XLVI. Quæ lingua politica sit, & de quatuor illius venenatissimis venis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

Deus levē
jactantiam
in amicili-
mis gravi-
ter puni-
vit.

Eleutherius sanctitate morum & amabili simplicitate celebris, beato Gregorio teste, cum iter faceret ingruentibus vespere tenebris, ad cœnobium sacrarum virginum divertere coactus est. Erat illic puerulus quem cœcodemon infederat, & noctu præcipue vexarat. Hunc virgines illæ Eleutherio, de vitæ sanctimoniam jam noto commendaverunt, & velut per speciem officii rogarunt, pateretur puerulum illum eâ nocte in suo esse cubiculo. Non recusavit. Altero die sacræ virgines solerter quaesierunt, qui sese puer gessisset? Miratus Eleutherius hanc quaestionem: Bene, inquit, se gessit. Quid istud quaeritis? Illæ rem candidè falsæ, malo genio puerum occupatum, singulis noctibus crudeliter haecenus habitum dixerunt, rogaruntque obnoxie in suum secum monasterium abduceret. Assensus est vir sanctus, & puerum ab inquilino pessimo jam liberum in D. Marci cœnobium abduxit. Neque ille ab inferis hospes diversorium suum repetere est ausus. Aliquanto post tempore Eleutherius cum cœnobitis suis familiariter collocutus, & adolecentem illum, qui adstabat, intuitus: Videte, inquit, fratres, quam diabolus cum virginibus illis luserit! apud illas à malo damone agitabatur; apud nos mera est ovicula. Vix hanc vocem paulò jactantiorum miserat, cum denuo ille ab Orco carnifex adfuit, & adolecentem in omnium oculis acerbè torisit. O Eleutheri, si tu tacere, si tu potuisses non gloriari, Acheronticus iste tortor reverti non potuisset. Sed Eleutherius paululum sui oblitus mox ad se rediit, & unà cum suorum cœtu, jejuniis, precibus, lamentis tandiu cælum pulsavit, dum hospes invisibilis jam secundum cedere est coactus, nec unquam postea in hospitium hoc rediit. Tanti est vel una vocula quæ jactantiam oleat. Verisimile dicit Hebraeus Psalter: *Disperdet Dominus linguam magniloquam.* Eâ de causâ Tobias filium tam sollicitè instituit: *Superbiam, inquit, nunquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas.* Ostentationem omnem penitus eliminatam vult, & à corde, & ab ore. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Ille seriò laudandus, qui, uti Sallustius in Jugurthâ notat, plurimum tacet, & minimum de seipso loquitur. Lingua igitur ostentatrix, & magniloqua summo pere cavenda.

Ps. 11. v. 4.
Tob. cap. 4.
vers. 14.
2. Cor. 6. 10.
vers. 18.

Verus Trech.

Omnium virtutum hostis, turpis est jactantia. Multa satis de Ostentatrice Linguâ diximus, si verba numeremus; pauca nimis, si viri observemus indolem. Pæne insanabile hoc monstremus est, & videri potest omnium vitiorum mori ultimum. Subinde, dum halitus est, Ostentatio vivit. Produco testem.

Icon. Anim.
cap. 7. pag. 4.
à princ.

Sutorij, & quidem egeno (tacemus gentem) cum jam fata instarent, aderat filius in paternam sortem natus. Is cum rogasset, eequid decessurus sibi præceptorum relinqueret? Jam defectâ voce pater: Ut, inquit, memineras, in majestatem assurgere familiâ tuâ dignam. Deus bone! Jam tribunal vocat, jam æternitas in oculis est, & necdum missionem damus Ostentatrici Linguæ?

O sedam labem, quis te Oceanus eluat? ô vastam dementia, quæ tibi anticyræ suffecerint? ô vesanam jactantiam, quæ te supplicia satis castigant? Abrumpe hic potius quam finio. Dissertationi clausulam Sarisburiensis imponat, qui verè de hoc vitio: *Omnia, inquit, quæ ostentationis causâ sunt proficiuntur in mortem.*

Joan. Sarisb.
lib. 7.
Politicâ
c. 22.

Nota, Lector, nos hic egisse de Linguae gloriatione: quæ verò de vanâ gloriâ, ejus radice differuimus, reperies in libro 2. de Rectâ Intentione cap. 4. & 5.

P

CAPUT XLVI.

Quæ lingua POLITICA sit, & de quatuor illius venenatissimis venis.

CHRISTUS æterno Patri preces allegans: *Confiteor tibi, Pater Domine celi & terræ, inquit, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Delectum facit servator inter homines, quos in duplicem classem partitur, sapientum & parvulorum. Quem admodum inter Angelos duæ à se partes abitant in diversum: illa perseverantium in Dei cultu, hæc desistentium ab illo: ita prorsus inter mortales pars una sapientum est, qui à multis tanquam homines cælo lapsi adorantur; sunt cælo delapsi, in cælum redituri non videntur, sicut parvuli qui alteram constituunt partem humanæ gentis.

Sed quinam illi sapientes sint, operosa est quaestio. Queritur olim Philippus Melancthon, & unâ gratulatur: Jugum Pontificis Romani excussum esse; At contra, inquit, hominum istorum politicorum jugo colla sunt subiecta. Itane verò jugum politicum, jugum tam horrendum est, præ quovis alio? potens argumentum vel ab adversario in politicos. Hos si pæne eosdem cum sapientibus illis dixerò esse, non multum aberraro. Hi sapientes, quos jam Politicos vocamus, è linguâ potissimum noscuntur. Lingua illorum, anguilla est in thecâ holoserica; utcuque eam comprehendis, elabitur. Non est scabra hæc lingua, sed levis, nitida, plena succi & verborum, plena gratiæ & venustatis, ad technas struendas versutissima. Anguilla lubrica est lingua politica, sed in thecâ, ut diximus, holoserica. Nos lingue Politicæ venas rimabimur, & primarias quatuor proponemus.

§. I.

NOBILISSIMUS Elegorum scriptor Ovidius quæstus est, quod suus sibi pater poësin interdixit, cum tamen pronissimum ad id studii sortitus sit ingenium. Sed velit nolit parens, naturam aliò hætere difficultissimum est: quidquid conabar dicere versus erat. Lingua Politica pæne idem de se dixerit: Quidquid conabar dicere, fucus erat: Quidquid conabar dicere, fumus erit. Habemus consistentem rem. Sed ad rem: venas Politicæ lingue scrutandas sumptimus.

Prima venenata vena illius lingue dicitur Cretisma. Lingua Politica velut primæ veritatis mysterium adorat principium istud: Cum vulpibus vulpinandum est; & cum Cretenisibus cretandum est, hoc est, mentientiendum, fallens fallendus. Beatus Paulus Epimenidis poëta testimonium allegat hoc modo: *Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Creteneses semper mendaces, male bestia, ventres pigri; Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide.* Greecorum adagio erat: Tria cappa pessima, Creteneses, Cilices, Cappadoces, maximam partem homines mendaces; & nimium quam potentes linguâ Politicâ, quæ mendacium novit regere. Plato solerter advertit, notatque urbes & regiones maritimas (qualis est Creta) pleunque mores non optimos præ se ferre: Nam cum mercibus, inquit, & cauponando talis civitas repletur, dolosos animos, instabiles & infidos mores parit: unde parum ipsa ad seipsam, & minus ad alias gentes fidem & amicitiam stabilem colit. His tamen virtus lingua Politica pulcherrimum mantelum novit injicere. Socrates hominem Cretisantem describens: *in conspectu oculorum tuorum, inquit, conculcabit os suum, & super sermones tuos admirabitur: novissime autem pervertet os suum, & in verbis*

nis dabit scandalum. Nimirum hi politici, aliud linguâ promptum, aliud pectore clausum habent; non sunt sani in fide. Fidelis ille famulus Christi Domini optime rogat: *Verbum verum & stabile da in os meum, & linguam callidam longè fac à me. Quod pati nolo, omnimodè cavere debeo.* Politicus, ut verbis Salomonis utar: *Comede & bibe, dicit tibi, & mens ejus non est tecum.* Cibos quos comederas, evomes, & perdes pulchros sermones tuos. Nempe tu ebrius cum sobrio, nec decorè nec cautè loqueris. Nam politicus, stylo Siracidae, est vir altus, multorum eruditor, & anima sua inutilis est. Quam propriè Cretians politici hic notatus est! optime dixit Ambrosius: *Turpis est omnis fraus, quantumvis videatur speciosa.* Vlpianus quidem explicat quâ ratione veteres distinxerint, dolum bonum & dolum malum, nam primum illud, dexteritatem, solertiam, urbanitatem dixerunt: quidquid sit, Turpis est omnis fraus. Pacificas istas ac politicas fraudes damnamus, non stratagemata militaria. Isaias olim minatur: *In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi, & forti, super Leviathan serpentem vestem, & super Leviathan serpentem tortuosum, & occidet cetum qui in mari est.* Leviathan piscis magnus squamis atque cohercentibus, serpens vocatur, quia lubricus & tortuosus, multiplici se volumine convolvit, cum stringitur, elabatur. Lingua Politica torquere se novit, refuge-re, tergiversari, ambages querere, tantâ caularum & rationum & argumentorum varietate, ut iures, eam omnium linguarum optimam, sanctissimam: sed tortuosus coluber est, obliqua dat responsa expectationis variâ, nec ad Dei honorem, sed ad suum; se spectat, suumque commodum. Atque hæc prima Politicæ Linguae vena est Cretismus.

§. II.

Altera vena linguæ Politicæ Syncrētismus dicitur. Avertis nosse, quid syncrētismus sit? dolosus ignis est sub quieto cinere; falsa, simulata, insidiosa pax, malitia in occasionem ultionis incerta, umbra fœderum, simulas officii ostentatione blandiens. Cum Isaias vates Ezechiae regi nuntium ferret acerbiorem, diceretque: *Ezechias veniens, & auferentur omnia quæ erant in domo tua, & quæ condiderunt patres tui usque in diem hanc, in Babylonem: non remanebit quidquam, ait Dominus. Cui Ezechias: sit tantum pax & veritas in diebus meis.* Simili fermè modo lingua Politica loqui affolet: Modò mea mihi salva, quidquid aliis fiat, quidquid posteris prosit, aut noceat: viderint illi, ego mea tueor; sit tantum pax in diebus meis. Proximus sum egomet mihi: Omnes sibi melius esse malunt quàm alteri. Pacem volo, sed mihi bonam, cuiusque demum mala sit.

Quid amœnius pace? pacem te poscimus omnes, si tamen pax fida sit & sincera; si verò ea sit quæ diu durare non possit, quam pars adversa in omnem nocendi occasionem spectat, pax miserima est, & bello pejor. Gratissimus est olivæ ramus, si autem is strictum gladium jugulo imminuentem tegat, facessat hæc oliva. Sunt qui velint inducias pacifici cum morte atque inferis: *Percussimus fœdus, inquit, cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* O pacem non stabilem, ò non duratura fœdala! Mors in omne momentum intenta, occasio subitò non sumet, sed rapiet, & insurget truculentior, inferi profundius habunt. *Et debetur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit.* Confecturus pacem cum carne & carnis concupiscentiis, scriptum turpissimè fallit. Videte, obsecro quibuscum inducias agitis, ne inter eos censeamini qui dicebant, *Pax, Pax, & non erat pax.* Pax inuenta formidolosa bello. Apologus rem declarabit. Erinaceus ad Lepusculi cavum accessit, rogavitque hospitium. Cui Lepusculus miti responso: *Doleo, inquit, mi frater, quod te cogat excludere, vestis tibi nimis est hispida: sub uno tecto quod ipse facile con-*

Tom. I.

Ajicias, profectò non conveniremus. Omis optime frater, inquit Erinaceus, si de meâ veste solam sis sit, hospitium spero non negabis; ita me contrahere possum, ut me ipso minor sim: quidquid aculeorum est, velut vagina condo, ut neminem lædam. Quod si bellum ingruat duce me simul & militem habebis, pro te, meque pugnabo. Non est quod amici mea arma formident, illa ego in hostes expedio. Quidquid porrò Lepusculus objecit, id Erinaceus verbis tam blandis refutavit, ut demùm hospitio receptus sit. Sed nò diu novus hic hospes naturam dissimulavit, aculeos sensim laxavit, atque sic quantum potuit, dilatavit. Hic Lepusculus: *Ohe frater, inquit, hoc quidem pacta & promissa tollit; aliud spoponderas; aliud præstas.* At Erinaceus irridens. *Hic meus est mos, inquit, si cui non placet, exeat. Agnosce, quælo, in Erinacei moribus lingue Politicæ nequitiam; hic syncrētismus est.* Ergo vide cui fidas, cum quo transigas; si is semel iterumque fefellerit, non illi unquam facile fidas.

B Augustinus hac in re fidelissimus monitor: *Nulla, inquit, occultiores sunt insidie, quàm quæ latent in simulatione officii, nam eum qui palam est adversarius, facile cavendo vitare potes.* Est ergo longè periculosissimum, cum morte & inferis, cum carne & concupiscentiis, cum linguis politicis, cum erinaceis tam aculeatis pacisci velle, quam primum enim similes pacificatores occasio invitat, mox pacta conventa, fœdera que omnia rescinduntur. Erinaceus objicit: *Ita soleo, iste meus mos est.* Nec aliter Mors, aut Inferi: sic vita hominum est, ajunt. Ita & caro: *Pro meâ hoc consuetudine facio: Ab exemplis mille, jam scitur, quàm ego blandè in exitum traham eos, qui mihi fidunt.* Qui cum lupo pacem cogitat, dentes ei excutiat. Non est pax impiis, non est, nec illam in seipsum habent, nec cum aliis servant. Talis lupo Antiochus Epiphanes, qui ad cives Hierosolymæos quæstorem suum misit, *Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo, 1. Mach. c. 1. & crediderunt ei. Et irruit super civitatem repente, & percussit eam plagâ magnâ, & perdidit populum multum ex Israel.* Talis Lupus Baechides, talis Alcimus: *Et locutus est cum eis verba pacifica, & juravit illis dicens: Non inferemus vobis malum neque amicis vestris. Et crediderunt ei. Et comprehendit ex eis sexaginta viros, & occidit eos in unâ die.* De syncrētismo hoc unum addo, quod Ambrosius dixit: *Heretici contra se discordant, sed contra Ecclesiam concordant.* Ambros. l. 1. Nimirum Pilatus & Herodes amici sunt, quando de Christi capite agitur. En ipsam syncrētismi effigiem, dolosam pacem; sed progredior.

§. III.

Tertia linguæ politicæ vena est, Pharisaismus. Capitaliores hostes Hierosolymis non habuit Christus Dominus quàm illos ipsos qui se factorum Antistites profitebantur, Pontifices, Phariseos, Scribas, Rabbinos, legis interpretes, morum doctores. Hos omnes, nequam hominum carenam dixeris, quæ Christum irretire moliebatur. Omnes, paucissimis exceptis, vapida sub pectore vulpem gestabant. Nam ut odium atque invidiam tegerent, verbis Christum blandissimis affati: *Magister, ajunt, scimus quia veraces, & viam Dei in veritate doces.* Et ut verbis adderent facta, etiam ad mensam vocarunt, appararunt convivia, nec quidquam insidiosa humanitatis omiserunt: legatos miserunt, conscientia quæstiones proposuerunt, etiam ægros curandos obtulerunt, nihilominus odium gesserunt adversus Christum implacabile. Sed quia homines erant politicissimi, non apertis odiis pugnarunt, concilii specie plerumque ab illis gesta sunt. Atque ut omnia in Christum molimina sanctioris senatus auctoritas fumaret, principes sacerdotum, seniores populi, primi ordinis senatores convenerunt. Et quàm illud comperit, quàm politice dispositum? *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit: si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient & Romani,*

0002

Romani,

Romani, & tollent nostrum locum & gentem. Ergo resistendum maturè, ne quid Respublica detrimenti capiat: si pax nobis cordi sit, si urbis incoluntatem amamus, clavus huic homini per linguam adigendus est, ut silere discat: convenientissimus illi lectulus crux erit. Et quàm etiam illud politicè ac cautè: *Non in die festo, ne forte tumultus fiat in populo*. De politicis his linguis insigniter Augustinus: *Temporalia, inquit, perdere timuerunt, & vitam eternam non cogitaverunt, ac sic utrumque amiserunt*. Diabolus in vitro, & Linguâ Politicâ in amictu holoserico admodum bene conveniunt; nam pares cum paribus facillimè congregantur. Quòd si Lingua Politica magnâ sit auctoritatis, plerumque multos trahit affectus: benignè auditur, stricte observatur, religiosè colitur. Sed illa clandestino dolo tam noxia est, ut sæpe diabolus conatibus suis omnibus atque viribus tantum nocere non potuerit, quantum Politica Lingua unica nocuit, quâ Phariseo schemate magnificè incessit.

Matt. c. 26.
vers. 5.
August.
tract. 49.
in 16an.

Politica
lingua plus
nocet dia-
bolo.

§. IV.

4. Herod-
dianismus
aut Machiavellism-
mus.

Iam ante
mentionem
factum.

Lipsius im-
tio Politico-
rum, post
pensationem
ad Reges &
Principes, de
consilio &
formâ ope-
ris.

Quarta linguâ Politicâ venenata vena est Herodianismus aut Machiavellismus. Sicut autem Græci dicere solebant; Aut Plato Philonizant, aut Philo Platonizant, tanta in utroque sensuum & dictionis similitudo: ita nos absque injuriâ dicemus, aut Herodes Machiavellizant, aut Machiavellus Herodianizant; vix ovum ovo similis est. Non nescio Machiavellum pluribus commendatissimum esse, imò alicubi infantes pæne in cunis, scriptoris hujus documentis imbui. Sed revera hic prudentiam excludit affectus, & subinde parum meminimus nos esse Christianos; Politica sic tractamus, ut obliviscamur æternam. De Machiavello, ut rem dicam, idem prorsus sentio quod Justus Lipsius, cujus viri doctrinam & judicium, omnis eruditiorum senatus jure merito veneratur. Lipsius ergo in Politicum scriptorem illum ex æquo & bono pronuntians: *Machiavelli ingenium, inquit, non contemno, qui utinam Principem suum rectâ duxisset ad templum illud Virtutis & Honoris! Sed nimis sæpe deflexit (audire ô boni Politici, mali Christiani) nimis sæpe deflexit, & dum commodi illi semitas intendit sequitur, aberravit à regîâ hac viâ Machiavellus argutus, sed sæpe pravus*. Hunc Justus calculum tulit in Machiavelli libros. Nec aliter, puto, sentiet, quisquis rem sine affectu examinarit.

Herodem ego & Machiavellum non malè cores dixero, quibus exacuuntur Politicæ linguæ. Suas certè his coribus exacuendas Priscianistæ dederunt, quorum illud est: *Lura, perijura, secretum prodere noli*. Suam hinc linguam & Julius Cæsar exacuit: *si violandum est jus, inquit, regnandi gratiâ violandum est: alius rebus pietatem colas*. Hinc & regium illud: *Qui nescit dissimulare, nescit regnare*. Dictum cetera non malum, si melior fuisset interpretatio. Nec extra Politicorum numerum fuit rex Hebræus Saul, qui Davidi detulit connubium filiae, ut insidiaretur vitæ. Rex ipse David ceteroquâ sanctissimus, hic turpiter impegit, qui Vriam è castris evocavit humanissimè, sed tales illi commendatitias Bellerophonæ litteras dedit, quæ caput abstulerunt Vriæ. Politicam Absalonis linguam quis ignorat? Peregrinationem vovit hac vulpes, non ut Deo sacrificaret, sed ut patienti diadema excuteret. Idem Amnonem fratrem ad epulas invitavit, ut vinum sanguine miscendum propinaret. Sed herbam hac in re nemini porrigunt Herodianæ stirpis nobilissimi tres furculi. Herodes Antipas, à Christo valpes nominatus, Joannis Baptistæ tam fidelis atque integer amicus fuit, ut illius caput in mensam pro ferculo adferri jussit. Herodes Agrippa minimè degener Politicus, occidit Jacobum, fratrem Joannis, gladio. Videns autem quia placeret Judæis, apposuit apprehendere & Petrum, emerendo Judæorum favori. At verò Herodes Magnus Afcalonita, ille latronum dux & coryphaeus, qui quatuordecim millia Hebræorum infan-

Luc. cap. 13.
vers. 32.

Act. c. 12.
vers. 3.

tum jugulavit: *Renuntiate mihi, ait, ut & ego veniam ad rem eum*. Quid fingi, dicique potuisset plausibilius, quàm callidè cruentam sicam Politicâ velavit linguâ!

Alcator aulicus aquè facetus & hilaris est, cum infelices subfulcant canes, & cum aurum perdit, atque cum Venerem jactat & aurum lucratur:

Spem vultu simulat, premit alcum corde dolorem. Hic genius est Politicæ linguæ; non facile se noscendam præbet; proditam se credit, cum nota esse incipit. Sed illâ vel invitâ symbolum illius contempleretur. Est hoc: Crocodilus tergo insidentem vehit selem, addita hac inscriptione: *Flemus & Mulcemus, ut fallamus*. Crocodilus animal amphibium aquâ terrâque vivit; antequam hominem invadat, laceret, glutiat, lacrymas fundit; pende si dicat: *Mi sociene tui causâ doleo, te mihi vitam oblatam: quia tamen occasio me ultro invitat; ad esdum, meus es, à nobili ferâ forberis*. Non aliter se gerit lingua Politica: quid illâ humanius, quid mitius? vel ad lacrymas subinde pia est. Sed cum occasum sibi tam faventem habet, nocentes, innocentes devorat, superfluum censens discrimen facere. Hæc lingua dubium illud animal est, quod terrâ marique ingentes edere strages inter triumphos suos numerat. Sanè nocendi occasionem vix unquam negligit: ita tamen hoc agit, ut nihil minus quàm hoc agere putetur, & etiam prodesse censetur. In eam rem selem desio vehit. Felis non solum inter altus animantes numeratur, sed omnium pæne animantium mundissimum videri potest, adeò frequenter nunc pedes lambit, nunc pelliculam linguâ extergit, nunc pectus aut tergum pollic, se totam assidue comit. Quid politicâ linguâ cultus aut compius, quid eâ sanctius? nil illa sine ratione molitur: causas struit sexcentas, & subinde, quod putat, urgentissimas: plenarationum est, nec unquam illi deest, quo se suâque dicta defendat.

B

§. V.

Vlas subî, & videbis quàm illic venales sint linguæ Politicæ: Amicitia & sincerus amor, rarum in aulâ nomen. Quàm non multi sunt qui suadeant, quod decet, quod oportet. Principis enim frontem intuentur, ac in quam ille partem inclinat, in hanc se proprio corpore propellant. Justum nimirum probumque illis, quod justum probumque princeps judicaverit. Dum enim placere student & offendere verentur, in sententiam illius eunt omnes. Non facerent, si principem, non fortunam illius amarent; aut si plus virtuti, quàm commodis suis studerent: si majora à Deo quàm à principe sperarent. Nunc præsentium amore, æternorum obliviscuntur. Hi subinde id solum spectant, ne gravius quid delinquant in jus civile; ceterum, nullus amor religionis, cura nulla rerum sacrarum, virtutis solidæ neglectus maximus, sed occultus. Modò illi sub vitæ & fici quieti maneant, susque deque verentur cetera, id illos non cruciat. Reipublicæ causam agere videntur, dum agunt suam: sanctè loquuntur, ut efficacius fallant. Difficile est linguam tam altucam, tam politam & compram satis dignoscere à melioribus. Quin ergo hanc paullo melius in lucem protrahimus & noscendam damus. Lingua Politica quod maximè debet, sæpe non audet negare; annuit ad omnia. De quo sapienter Brutus: *Malè mihi videtur, inquit, adolescentiorem atatis collocasse, qui nihil negare audeat*. Et Plurarchus narrat joco quempiam dixisse, Homines Asiaticos ab unico rege in servitutem redactos, quòd unicam syllabam, Non, efferre non possent: Multos præterea, quòd negare nescirent, quæ maximè negata vellent, sæpe rem, aliquando etiam vitam perdidisse. Athenodorus Philolophus cum missionem peteret ab Augusto Cæsare, audirèque illam impetrandam, si prius utile in omnem vitam

viram præceptum daret, dedit liberrimè istud: Domine, cum ira te stimularit, prius viginti quatuor Græcorum litteras recense, quam verbum loquaris. Hoc sapiens liberumque monitum ita placuit Augusto, ut mox sententiâ mutata diceret: Tu verò mecum mane, tuâ operâ mihi vehementer opus est. Sed ajunt Politici, alia nunc esse tempora, alios hominum sensus: tectius nunc agendum, vix ab ullo principe tam apertam libertatem tolerari. Erratis, ô boni, largiter: sint etiamnum Athenodori, erunt etiamnum Augusti: sint Ambrosii qui libere moneant, non deerunt Theodosii, qui pacatè id ferant. Sed lingua Politica confundit & turbat omnia, aut importuno silentio, cum loquendum, aut maligno consilio, cum tacendum foret. Silere est consentire, cum possis arguere. Nec malè Ambrosius meruens: *Si pro otioso sermone, inquit, rationem reddamus, videamus, ne & reddamus pro otioso silentio.* Lingua Politica fallit & loquendo, & silendo. Sed licet tribunalia omnia fallat, non fallit ultimum. Quisque suæ caveat lingue, ne politicam hanc vafritiem addiscat. Venite parvuli, adeste simplices, vobiscum loquitur Deus: Abite Politici, exeste fallaces, vos averfatur Deus: *Cum simplicibus sermoinatio ejus.*

CAPUT XLVII.

Lingua temere PROMITTENS quibus nos malis implicet.

Heronymus Cardanus vir eruditus, linguam bovi extractam toto die palpitare asserit. Tantum animæ remanet, in hac animantis parte jam evulsâ, ut motus inde proveniat toto die. Addit & illud Cardanus: si lingua juvenco erepta in aquam conjiciatur, non tantum palpat, sed & movet se: quod ego tamen, inquit, nondum expertus sum. Cum hac tremulâ bovis lingua, non malè comparem vani promissoris linguam. Hæc plerumque longa est & robusta, bovis esse dixeris; variè se movet, præsertim cum vino immaduit; his illis plurima pollicetur, tamen si fat sciat, domini sui manus jam præmortuas, nec unquam facillè daturas, quod oris vanitas promiserit. Hic montes parturiunt, sed demum ridiculus mus nascitur: promissa fiunt, sed non perficiunt.

Amphora cepit

Institui, currente rotâ cur arcus exit?

Figulus quandoque vas magnum clibano promittit, sed figuli manum celeritate suâ prævertit rota, & olla vel urecolus prodit. Sic lingua promittens non rarò amplissimè procurrit, & fidem audacter obligat: tandem magnum est inane, nec promissis statuit, nec fides servatur, & longa spes vano hiatus deluditur.

De robustâ hac bubulâ temere Promittente lingua, quæ nunquam non dives est pollicitis, hac dissertatione agendum.

§. I.

Lingua quæ Græcâ fide promittit, triplici se malo implicat. Primum est, remorsus conscientie. Alterum, jactura amicitie. Tertium, restitutionis obligatio. De conscientie pleuritide significanter Salomon: *Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientie.* Cuperet quidem nil promississe, velleque, si modò posset, honestè resiliire; interea promissis angitur, oculum conscientie vulnus urit. Sed nec levis amicitie jactura hinc oritur. Qui plures cupit numerare hostes, pluribus daturum se promittat, nihilque det, & satis hostium habebit: Luculentè testatur Siracides: *Est qui pro confusione promittit amico, & lucratus est cum inimicum grati.* Postulata vix audet negare, adactus verecundiâ; Sed quia non vult, aut non potest pollicita efficere, amicitiam aut turbat, aut dissolvit. Ea de causâ Siracides monens:

Tom. I.

A Non spondeas, inquit, super virtutem tuam: quod si sponderis, Idem cap. 8. quasi restituens cogita. Nec Deo nec homini quidquam pollicere, quod vel non possis præstare, vel non nisi difficillimè. Promissisti? obligatum te noris ad tuam fidem liberandam: quasi restituens cogita. Da illius partem, si dare nequeas totum quod promissisti. Ideo coercenda Deo nihil est temeritas ne quid illa more suo inconsideratè promittat, præsertim Deo. Eorum nos supplicia terreat, qui promiserunt quidem, sed promissis non steterunt. Deus non irridetur, nec vanis pollicitationibus placari potest. Ideo David vociferatur. *Vovete & reddite Domino.* Ps. 75. v. 12. Fieri non potest, ut ille virtutem amet, qui Deo fidem fregit. Annos atque sæcula recense, & hos tales plerumque hæresum auctores deprehendes; veteres illos Jovinianum, Pelagium, Eurychetem taceo: priori ævo plurimi emerferunt & cænobii, qui obstrictam Deo fidem sefellerunt. De quibus omnibus verè dixeris; homini fidelis non erit, qui fidem Deo fregit. Hic ergo lex ista sit: Priusquam promittas, delibera; postquam promiseris, ne procrastina.

Vox, umbra facti est: ergo utrumque consonet.

Iamb. versu.

Hominem ore liberali magna promittentem Salomon hac imagine spectandum proponit: *Nubes & ventus, & pluvia non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens.* Prov. c. 25. vers. 14. Sæpe Austri imbricis largissimas promittit pluvias, sed nubes pumicis parsimoniam induunt, nec guttulam fundunt; ita sunt homines gloriosi, qui pro certo pollicentur maxima, & ea quandoque stipulatâ manu, interposito jurejurando confirmant, sed demum nubes omni pumice atidiores sunt. Larvatus in monte dæmon omnia mundi regna, & gloriam eorum loquente manu demonstrans Christo: *Hæc, inquit, omnia tibi dabo, si cædem adoraveris me.* Matth. c. 4. vers. 9. Promissio longè audacissima, cultori suo præmia protus aliena pronuntiare. Nemo honestè polliceri, quod suum non est, potest. Plurimi linguas habent actione longè sublimiores: cum Venulino vate magnificè spondent:

Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.

Horat. de Arte poet.

Quid dignum tanto ferat hæc promissor hiatus.

Tibi puto non immeritò Plautinum illud objiciemus:

Bene promittis multa: ex multis omnia incassum cadunt.

Plautus Pænulo actus 1. scen. 2. vers. 148.

§. II.

In pharmacopoliis picturam mendacem non unam reperire est. Stant illic decorâ serie pyxides complures, suis quæque signata titulis, grande valitudinè auxilium pollicentur: hæc saccharum rosatum, illa flores violarum, ista Rhabarbarum, hæc tincturam violarum, aliæ Cassiam, Manna, & speciosissima quæque nomina præ se ferunt. Aperi quæso, & latentem thesaurum scrutare, in plurimis illarum araneas & inaniâ meras reperies. Ita vani promissores æthera stipulationibus onerant, & hiantem verbis ducunt: cum explicandæ sunt manus, cum dandum est, negant illi se domi esse; quod Ennius Nasica respondit. En ventum & nubes, & pluvias non sequentes. Quibusdam scilicet exiguæ sunt manus & adstrictæ, sed lingua protensissimâ largissimè promittunt, promissi munus nunquam confecturi. Præclarum, agebat Phocion, non magna dicere, sed magna facere. Quot sponsalia solis constituuntur pollicitis? scribuntur tabulæ, ampla doti pecunia dicitur, nova nupta domum ducitur. Ubi nuptiæ finierunt, sola restant nomina, jamque inter lares domesticos Dearum præcipua est, splendida Paupertas. Eadem sæpe ratio in contrahendis aut firmandis amicitiiis servatur. Est qui dicat: Me tibi semper amicissimum habebis; fores meas seu interdiu seu noctu pulsas, illas nunquam non patulas, me nunquam non promptum reperies; vel meam tecum animam partiri si liceat, non recula-

vetim,

0003